Jak šel čas...

Hrušovany u Brna ve fotografiích

14. 10. 2010

OBEC
HRUŠOVANY
U BRNA

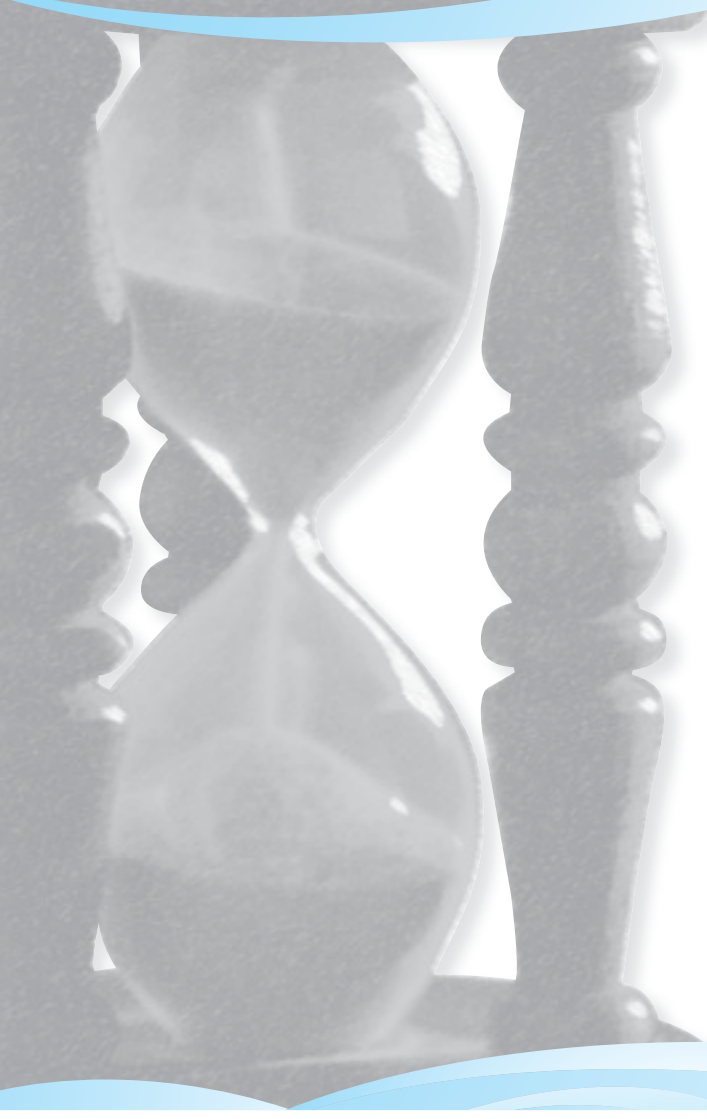

Jak šel čas...

Hrušovany u Brna ve fotografiích

uspořádala Vlastimila Adamová

14. 10. 2009

OBEC
HRUŠOVANY
U BRNA

Tato publikace vznikla pro potěšení a vzpomínku dříve narozených a připomenutí minulosti pro mladé.

Na obálce publikace Hrušovany u Brna – foto Josef Valoušek

Vydala obec Hrušovany u Brna 2009

Pro obec Hrušovany u Brna vydalo vydavatelství F.R.Z. agency s. r. o.
ISBN ??????

Uspořádala: Vlastimila Adamová
Fotografie: archiv kronikářky
Grafická úprava: F. R. Z. agency s. r. o. Brno
Tisk: ??????

Jak šel čas, měnil se obraz obce Hrušovany u Brna. K zachycení historie obce jsem použila fotografie jak starší, historické, tak i fotografie z budování obce od poloviny minulého století po dnešek. Fotografie jsou řazeny chronologicky, tak jak šly roky za sebou. Mnohé fotografie jsou nekvalitní, ale pro poznávání historie obce jsou důležité. U pohlednic nejsou uvedeny roky vydání, protože se dříve na pohlednicích rok vydání neuváděl. K zjištění přibližného období pomůže razítko nebo pisatel sám uvedl datum.

Publikace Jak šel čas ukazuje, jak z malé usedlosti se stala významná průmyslová obec v okresu Brno-venkov.

Vlastimila Adamová, kronikářka obce Hrušovany u Brna

Ulice Malinovského, asi 60. léta minulého století

Poslední archeologické výzkumy při stavbě obchvatu v roce 2008 potvrdily, že Hrušovany byly osídlovány již v dávném věku. Podle archeologů u rybníka Šejba se nacházely chaty z doby římské asi z druhého a třetího století n. l. Ale osídlení zde však bylo mnohem dříve.

Na poli U tří mostů (na snímku) byl největším nálezem velmožův hrob ze starší doby železné tzv. horákovské kultury. To je šesté až sedmé století před naším letopočtem. Takový nález byl na Moravě teprve druhý. Původní hrob byl bohatě vybavený, ale neunikl pozornosti vykradačů hrobů. Dá se usuzovat, že tělo velmože leželo na čtyřkolovém voze, do něhož mohli být zapřaženi dva koně. Našly se bronzové a železné zbytky postrojů, bronzové cvočky a nýtky. Ty pocházely z bohatě zdobeného postroje. Z těla zbyly pouze spodní končetiny.

Kovové součásti koňského postroje

Střepy keramických nádob

Při odkrývce zeminy v roce 2008 byly nalezeny na poli U tří mostů za garážemi části lidské kostry. Lidské kosti se zde nacházely již dříve. Podle výsledků výzkumu zde byly minimálně dvě řady hrobů. Podle uspořádání hrobů, orientace zemřelých a stupně zachování kosterních pozůstatků odpovídají pohřebištím z 11.–12. století.

Lze se domnívat, že první obyvatelé historicky doložených Hrušovan (k roku 1252) se pohřbívali právě zde.

Foto: Bohumil Harašta 2008

Listina Přemysla Otakara II. z roku 1252, potvrzující zakládající listinu žďárského kláštera

Překlad výše uvedeného latinského dokumentu Přemysla Otakara II.

Ve jménu svaté a nedílné Trojice, Otce, Syna a Ducha svatého Amen.

Přemysl, řečený Otakar, z Boží milosti vévoda rakouský, markrabě moravský všem v Kristu věřícím na věky. Poněvadž praví písmo, všichni jsme smrtelní a jako voda se ztrácíme, přirozeně je důležité, aby skutky lidské, zasluhující slavné a trvalé paměti, během času z lidské paměti nevymizely, a aby u potomků v pochybnost neupadly, byly zvěčněny spolehlivými listinami, zvláště pak takové, které se týkají úcty Všemohoucího Boha, dárce života a spásy duší.

Poněvadž tedy věrný náš pán, totiž pan Boček, pán z Berneku, purkrabí znojemský a jeho tchýně paní Sibylla, vdova po panu Přibyslavu, někdy blahé paměti purkrabím na Veveří, spolu s dcerami téhož zemřelého, jakož i svými a to paní Eufemií, manželkou výše uvedeného Bočka a Alžbětou, chtějíce splniti zbožný slib již jmenovaného zemřelého a zvláště pak také pečovati o vlastní spásu ke cti a chvále Nejvyššího, blahoslavené Panny Marie, Rodičky Boží a svatého Mikuláše, slavného vyznavače Kristova, rozhodli se založiti ve Žďáře dům cisterciáckého řádu pode jménem Mariánské studnice, jako filiální dům kláštera v Nepomuku, jakožto jeho odnož.

Společně odkazují témuž klášteru na věky k novému štípení napřed zmíněnou ves Žďár a Bertoldesdorf, jinak řečeno Novošice, Rorbach zvané Hrušovany, Dobrou Vodu a Jámy s lesy, vodami a vším příslušenstvím a všemi příslušnými právy. Zvláště pak často jmenovaný pan Boček přidal kostel v Heinriches, který se po moravsku jmenuje Běteš a třetinu ze všeho svého vína na Moravě, a to z níže uvedených vsí: Skalice, Pouzdřany, Zaječí, Pavlovice a Načeratice, s celým desátkem ze tří vesnic, a to: Kobylí, Pavlovice a Zaječí.

My po zbožné a zralé úvaze, udělujíce svým souhlasem pevnou stálost jejich darování, poručili jsme je zajistiti tímto naším listem, pečetí a oporou svědků. A jména svědků této věci jsou tato: ctihodný pan Albert, biskup řezenský, biskup Konrád, Albert, probošt na Petrově v Brně, bratři Pardus, Twerdche a Sudomir, dále bratří Milič a Slavibor, komoří Beneš a Milota bratří, Smil, Kuno a Mikul bratři Bočkovi, Bohuše a Hartman bratři, Jeneč z Debína a jeho synovci Nezamysl a Ratibor bratři, Buhuš z Kovalu, Jan z Vyšnova a Matěj bratři, Pavel a bratr jeho ze Žďlochovic.

Dáno v Brně roku 1252, o desáté indikci.

Již před rokem 1252 patřily Hrušovany Přibyslavovi z Křižanova. Jeho dcera Eufemie se před rokem 1240 vdala za Bočka z Obřan. Nevěsta dostala věnem i ves Hrušovany. Když Boček z Obřan nechal postavit ve Žďáře cisterciácký klášter, daroval mu mimo jiné i ves Hrušovany. Ta byla v té době pustá. V zakládající listině kláštera v roce 1252 bylo poprvé uvedeno jméno naší obce. Zakládající listinu v roce 1252 potvrdil Přemysl Otakar II.

Ulice Jana Koziny je nejstarší částí Hrušovan. Stával zde panský dvůr již před 14. stoletím. Měl dva lány a ovčírnu.

Vinohrady byly v Hrušovanech vysázeny již před rokem 1341. Roku 1701 byla založena kniha pod názvem Horní kniha obce Hrušovan a zavádí úřad horného. Celkem zde byly 62 vinohrady. Hrušovanští drželi vinohrady i v okolních obcích. Foto: Červené vrchy 2003

Mlýn po různých úpravách stojí v ulici Jana Koziny č. 82 asi od roku 1456 a patří k nejstarším domům v obci. Mlýn byl o dvou složeních. Průtok vody v potoce umožnil mletí 240–270 dní v roce.

Smírčí kříž pochází z roku 1595 a stál v trati Brlohy. S postupnou těžbou písku byl několikrát přemístěn. Kříž má rozměry 99 x 50 x 25 cm. V nemovitých kulturních památkách je veden pod číslem 0719. Kříž se stal námětem pro jedinou hrušovanskou pověst.

Budovu radnice měly Hrušovany od nejstarších dob. Za třicetileté války staví na opuštěné radnici Šimon Kratzer ze Schönsberka tvrz, kterou nedostaví. Hrušovany měly v roce 1633 289 obyvatel. Po různých úpravách byla radnice na ulici Hlavní (Masarykova) č. 17. V roce 1901 byla zbořena a vystavěna nová. Snímek je z roku 1936.

V roce 1783 byla postavena zděná zvonice u domu č. 23 na ulici Hlavní (Masarykova). Byl v ní zvon s podobou sv. Václava, ulitý v Brně roku 1743.

Hrušovanští občané pohřbívali své mrtvé v Unkovicích, kam byli přifařeni a patřila jim polovina hřbitova. Hřbitov byl v obci zřízen až v roce 1764. Na fotografii Josefa Vrby z roku 1935 jsou zbytky zdí starého hřbitova a železniční přejezd (podjezd se stavěl v roce 1936).

Nový panský dvůr č. 37 na ulici Vodní byl postaven v roce 1727 a nahradil starý dvůr (1642). Choval se zde hovězí a vepřový dobytek, později jen hovězí. Ještě v 70. letech tu mělo JZD ustájený skot. Snímek je asi ze 70. let minulého století, kdy se pomalu bouraly zchátralé objekty. Dodnes tu zůstaly dvě stodoly.

Kamenný kříž z dílny sochaře Johanna Sterna ze Židlochovic byl roku 1781 postaven u starého hřbitova na paměť velké bouře, která toho roku zničila všechnu úrodu v širokém okolí. V roce 1781 měly Hrušovany 452 obyvatele. Foto: 2005

Po strastiplných jednáních na radnici bylo v roce 1844 rozhodnuto postavit v obci školu. Děti chodily do školy v Unkovicích.

V roce 1858 postavil školu na ulici Masarykově čp. 69 stavitel Antonín Strnad z Rosic za 6 000 zlatých. Ve škole bydlel a učil Alois Mrštík (1884–1886).

Učila zde sestra Petra Bezruče, Helena Vašková (1893–1912).

V roce 1908 tu byla umístěna mateřská škola, později knihovna a obecní úřad.

Při stavbě železnice Brno–Vídeň roku 1838 byl u Hrušovan postaven původně jednoobloukový most, který nevydržel nápor rozvodněného potoka a byl zcela zničen. Za dva měsíce byl postaven nový most o třech obloucích. Po 2. sv. válce byl třetí, nejmenší oblouk zasypán. Foto: 2004

V roce 1838 byl postaven strážní domek č. 100 na ulici Nádražní, kde zřízenec prodával lístky.

Osobní doprava byla zahájena 1. srpna 1858.

Hrušovany měly v roce 1846 643 obyvatele.

Nynější nádraží bylo postaveno v roce 1872 a stavěl je stavitel Jiruš ze Židlochovic. O jedno patro bylo zvýšeno v roce 1888.

V roce 1895 byla dokončena lokálka do Židlochovic, její provoz byl ukončen v roce 1979.

Na polích místních rolníků začala v roce 1881 stavba cukrovaru (rafinerie), dokončena byla v roce 1882. Cukrovar byl jeden z největších na Moravě. Pracovalo zde až 700 dělníků a 20 úředníků. Cukr se vyvážel do celého světa. V cukrovaru vznikl 11. listopadu 1915 požár, budova vyhořela do základu. Hrušovany v roce 1880 měly 811 obyvatel.

V domě č. 21 u Nečasů (dnes parkoviště u letního kina) pobýval roku 1882 na letním bytě se svou rodinou T. G. Masaryk. Dům byl v roce 1974 zbourán.

Slavnostní uvítání prezidenta ČSR T. G. Masaryka na hrušovanském nádraží. Odsud pokračoval, slavnostně vítán, do zámku v Židlochovicích.

Členové zastupitelstva v Hrušovanech u Brna v roce 1930 poslavnostní schůzi k 80. narozeninách T. G. Masaryka. Prezidentovi zde bylo uděleno čestné občanství.

Zastupitelstvo obce: 1. řada zleva: Josef Doležal (č. 4), Kolegar u pomníku padlých, Kubíček Václav, Dvořák Vladimír (řídicí učitel), Josef Hort (krejčí), František Hodovský (starosta), František Kelbl (půlláník), František Kloupar, František Vysoudil, Čeněk Krejčí (učitel).

2. řada zleva: František Solnička, František Hodovský (Kozí ul.), Eduard Blažek, František Kozelek, Jan Pokorný (Vodní ul.), Ludvík Flodr (Niva), Jaroslav Dania (tajemník obce), František Hauzar, Filip Prchal, Jan Šafr, Václav Voda (poštmistr), František Štěrba, Antonín Černý (listonoš), Flodr (učitel na měšťance v Židlochovicích).

Již od roku 1885 uvažovala obec o vybudování nového, většího hřbitova. Stavbu provedl v roce 1891 zednický mistr J. Horák. Náklady na stavbu s výkupem pozemků činily 7 000 zlatých. První pohřeb se uskutečnil v lednu 1892. V letech1955–1961 byl hřbitov rozšířen. Foto: 2004

Na jižním konci obce v polích (dnes Vodárna) vyvěral silný pramen, který sloužil k napájení a brodění dobytka. Dnes je zde rybníček Proud. V jeho blízkosti v roce 1899 zřídil obecní úřad rybník „Obecní" za účelem ledování. Za sekání ledu měla obec od hostinských 120 zlatých. Foto: 2007

Učebny školy již nestačily ke konci 19. století velkému počtu dětí, proto obec rozhodla o stavbě nové školní budovy. Novou školu č. 226 v ulici Masarykově v roce 1892 podle svých plánů postavil Karel Jiruš ze Židlochovic. Cena stavby byla 31 000 zlatých. Hrušovany v roce 1889 měly 1 211 obyvatel.

Původní hasičská zbrojnice byla postavena v roce 1907 podle plánů stavitele Hynka Světlíka (otec MUDr. Hynka Světlíka). Cena činila 4 000 korun. Zbrojnice byla v roce 2007 zbořena Hrušovany měly v roce 1910 1 430 obyvatel. Foto: 2006

Členové Sboru dobrovolných hasičů v roce 1928. Sbor byl založen 30. listopadu 1906.

Na snímku ulice Masarykova, vpravo je „Lidový dům". Postavil jej hostinský Teodor Schmidt v roce 1913 u svého domu č. 1, původně jako sokolovnu pro TJ Sokol. V roce 1924, kdy byl ukončen nájem Sokola, prodává dům „Lidové jednotě pro Orla a podniky lidové". Sportovalo se zde, hrála divadelní představení a pořádaly taneční zábavy. Budova byla v roce 1999 zbořena a na jejím místě postavil pan Michal Žilka obchod se smíšeným zbožím.

Fotografie z 20. let minulého století. Slavnost TJ Sokol na zahradě domu bývalé myslivny č. 19 na ulici Masarykově ještě před stavbou sokolovny.

Skupinová fotografie mladých členů TJ Sokol z 20. let minulého století. Tělocvičná jednota Sokol byla založena v roce 1912.

V TJ Sokol nejen cvičili, ale hráli ochotnické a loutkové divadlo, pořádali hody, zábavy a filmová představení. Na snímku členové divadelního spolku.

Členové TJ Orel na dvoře orlovny v roce 1922.

Jedno z mnohých ukázkových cvičení na zahradě orlovny. TJ Orel byla založena v roce 1912, a tak jako sokolové, i orli úspěšně reprezentovali na závodech ve svých župách doma i v zahraničí.

Hlavně v zimních měsících obě jednoty pořádaly mnoho tanečních zábav a divadelních představení.

Fotografie z prvního maškarního plesu Orla v roce 1937.

Rok po požáru cukrovaru v roce 1916 byla podle návrhů Adolfa Loose postavena nová budova ze železobetonu. Na stavbu byl použit štěrk a písek z pískovny pana Prukla. Pracovalo zde 600 srbských a ruských zajatců.

Rok po ukončení I. sv. války rozhodlo obecní zastupitelstvo spolu se Sborem dobrovolných hasičů nechat postavit na místě bývalého hřbitova pomník hrušovanským občanům padlým ve válce. Později zde přibyla jména občanů padlých za 2. sv. války. Foto: 2004

Fotografie zachycuje původní vzhled Bauerovy vily, postavené Adolfem Loosem v roce 1918. Byla to první stavba na Moravě, která měla rovnou střechu. Vila je chráněná jako jediná funkcionalistická stavba v okresu Brno-venkov. V kulturních nemovitých památkách je zapsána pod číslem 7 082.

Poštmistr pan Teodor Dania postavil v roce 1886 dům č.158. Byl zde umístěn poštovní úřad, který byl dosud v budově cukrovaru. Po roce 1918 se úřad stěhoval do domu č. 224, kde je doposud.

Sokolové si svoji budovu postavili svépomocí a slavnostně otevřeli v roce 1924. O rok později zde bylo zřízeno kino, v roce 1929 malý sál pro představení loutkového divadla.

Rozrůstající se Hrušovany potřebovaly stavební místa pro novou výstavbu. V roce 1920 vzniklo stavební družstvo. Stavět se začalo za železnicí, v místech zvané Niva. Stát zde prodával stavební místa (15 arů – 1 místo) ze svých pozemků 1 m^2 za 1 Kč s podmínkou, že plocha bude za rok zastavěna. Hrušovany měly v roce 1920 1 650 obyvatel. Na snímku z 30. let minulého století ulice Zahradní, dnes Hybešova.

U Vodárny bývaly v minulosti tři rybníky: Fabričák (na snímku), rybník vybudovaný cukrovarskou rafinerií pro její provozní účely, Obecní a Proud. Fabričák byl v roce 1960 zasypán.

Ulice Mrštíkova (dnes Malinovského) z 30. let minulého století. Hrušovany u Brna měly v roce 1930 1 839 obyvatel.

V roce 1896 udělila obec koncesi hostinskou panu Sigmundu Šoberovi. K hostinci pana Šobera v ulici Palackého č. 119 patřila i prodejna masa. Až do svého uzavření v roce 1980 bylo hostinství pověstné svou výbornou kuchyní. Scházeli se zde fotbaloví fandové po zápasech, fotbalisté a jiní stálí zákazníci.

Fotografie holičství a kadeřnictví Leopolda Veselého z roku 1931. Holičství bylo v ulici Jiřího z Poděbrad, na místě dnešního pohostinství „U Přidalů". Vedoucí Leopold Veselý (vlevo) byl velký divadelní nadšenec, staral se o líčení a úpravu herců z TJ Orel.

Obchod s potravinami pana Jindřicha Hulaty na Nivěv ulici Komenského č. 300 v roce 1931.

V roce 1932 se začala hrát kopaná na hřišti za mlýnem (Wembly), o rok později obecní zastupitelstvo, i když nerado, povolilo rozšíření hřiště.

Ulice Hlavní (dnes Masarykova) v roce 1933.
V popředí benzinová pumpa, vedle stojí obchodník František Kozelek.

V domě čp. 340 v ulici Sušilově bylo pekařství pana Bohumíra Krafky.

Na velikonoční Zelený čtvrtek až do Bílé soboty se v kostelích a zvonicích nezvoní. V Hrušovanech chodila školní mládež v průvodě s různými hrkači a klapači a nahrazovala tak zmlklé zvony.

Chodilo se ve čtvrtek v poledne a večer, v pátek brzy ráno, v poledne a večer, v sobotu ráno. Průvod hrkačů procházel celou vesnicí a u každého kříže se zastavil.

Ulice Tyršova v 30. letech minulého století.

Rok 1936 byl v obci rokem stavebním. Pracovalo se na úpravě železničního mostu při rozšiřování železniční trati. Bylo nutné vybudovat i železniční podjezd. Zemina ze stavby umožnila poslední úpravy zbytku starého hřbitova a úpravu dnešního parku.

Učební prostory ve škole nestačily narůstajícímu počtu dětí. Proto byla v roce 1936 v době letních prázdnin započata přístavba druhého patra školy. Stavba byla dokončena ke konci roku a obec zaplatila částku 207 460 korun.

Vinobraní z roku 1935.

Ochotnické divadlo i divadlo loutkové měly v Hrušovanech dlouholetou tradici. Ochotníci přestali hrát v 50. letech minulého století, loutkové divadlo ukončilo činnost v roce 1964.

V 60. letech minulého století mladí nadšenci obnovili tradici, ale jen na krátkou dobu. Stejně tak i mladí ochotníci v roce 2002.

Na snímku ochotníci v roce 1940.

Ostatky v roce 1938. Rej masek, oslavy konce masopustu.

Hostinec a řeznictví Rudolfa Kelbla v ulici Masarykově č. 75. Zákazníky byli sedláci, živnostníci. Později zde zůstalo řeznictví. Fotografie je asi z roku 1928.

Hrušovanský park byl předán veřejnosti v roce 1938. Obec využila vyvezenou zeminu ze stavby železničního podjezdu a upravila místo zvané „Hlinek" u nádraží na „Sad jubilejní". V roce 1928 byl zde zasazen strom katalpa, původem ze Severní Ameriky. Chráněný strom tu stojí dodnes. V roce 1968 k 50. výročí vzniku republiky tu byla zasazena lípa.

Na fotografii z roku 1939 jsou loučící se vojáci 11. hraničářského praporu. Do Hrušovan byl převelen 22. května 1938 ze slovenského Štúrova, k pohotovější ochraně hranic. Hrušovany u Brna měly v roce 1939 2 197 obyvatel.

Potok Šatava, jako už mnohokrát v minulosti, se znovu rozvodnil. Fotografie fotbalového hřiště za mlýnem z roku 1940. V tomto roce se zvedla i hladina Svratky a silnice do Vojkovic a Hrušovan byly zatopeny.

Průvod hrušovanských sportovců obcí v roce 1944 na hřiště za mlýnem. Na hřišti za velké účasti diváků, pořádal sportovní klub Hrušovany „Sportovní den".

Koncert k poctě Bedřicha Smetany v roce 1944 byl velkou kulturní a společenskou událostí. Na koncertě vystoupil orchestr sestavený z místních i přespolních muzikantů pod vedením pana Mezuláníka. Hrušovany u Brna měly v roce 1944 2 137 obyvatel.

Typický hospodářský dvůr rolníků v obci ještě v polovině minulého století.

Na snímku vlevo vzadu je bývalý panský hostinec.

Masarykova ulice č. 1. V minulosti zde mnoho formanů krmilo a přepřahalo koně. Podle pověsti zde v roce 1805 posvačil císař Napoleon. V roce 1896 získal hostinskou koncesi pan Teodor Schmidt. V roce 1926 převzal živnost syn pan Rudolf Schmidt. V zadní části hostince u Lidového domu měl holičství pan Rudolf Růžička

Potok Šatava vypadal v minulosti jinak než dnes. Podél potoka rostly vrby, dno potoka bylo písčité. Bylo zde mnoho ryb a u mlýna u splávku bývalo hodně raků. Obec v roce 1901 dle dochovaného zápisu „pronajala panu Pruklovi potok na raky za 10 krejcarů".

Snímek je asi z 20. let minulého století.

Alegorický vůz na slavnosti vinobraní 1945.

Stárky na prvních hrušovanských hodech po 2. sv. válce na zahradě sokolovny.

Budova cukrovaru v roce 1945. Pohled z polí, na kterých je dnes fotbalové hřiště.

Po 2. sv. válce vznikla v opravených prostorách tzv. Pruklovy cementárny družstevní výroba cementového zboží, později družstvo Kamena, které zde má provozovnu dodnes.

Násypná nádrž u nádraží pro nakládání písku na vagony dnes již neexistuje. Původní pískovna na Červených vrchách patřila panu Pruklovi, který prováděl drobnou těžbu. Během doby se majitelé měnili. Hrušovanský písek se vyvážel po celé Moravě a Slovensku.

V roce 1947 obnovila v prostorách bývalého cukrovaru firma Moragro sklad obilí. Později v roce 1957 vznikl závod Moravské výrobny krmiv, n. p. Brno. Vyráběly se zde nejmodernější krmné směsi pro hospodářské zvířectvo. Snímek zachycuje provozovnu z ulice Jiřího z Poděbrad.

Ulice Havlíčkova v 50. letech minulého století.

Původně zde byly pastviny. Domky se začaly stavět v roce 1886 jen po jedné straně. Na protější straně stály stodoly. Od nepaměti se zde říká „Za humny".

Na zvonici z roku 1789 se začaly v roce 1952 objevovat praskliny a zvonice se začala naklánět. Důvodem mohly být chodby pod vozovkou. Proto byla 20. června 1952 zvonice zbouraná. Při bourání byla nalezena pamětní listina z roku 1860.

JZD se v obci zakládalo nadvakrát. Poprvé v roce 1953 – přípravný výbor, podruhé v roce 1957, kdy bylo JZD založeno. Družstvo hospodařilo na 475 ha půdy. Na snímku je tzv. Burgetova zahrada s porodnou prasat.

Cukrárna pana Josefa Hanuše v ulici Masarykově č. 56 v roce 1951. Cukrárna byla v roce 1967 přeložena do restaurace U nádraží.

Dům v ulici Jiřího z Poděbrad č. 109 byl postaven v roce 1865 pro hostinskou činnost. Scházeli se zde dělníci, cvičila tu Dělnická tělocvičná jednota a pořádaly se zde zábavy. Hostinec střídal majitele. Nejznámějším hostinským byl pan Karel Láník, který získal koncesi v roce 1938. Opravená budova byla v roce 1952 předána do užívání mateřské škole.

V roce 1952 byl v radě MNV předložen návrh zřídit dva rybníky, v Šejbě a za mlýnem. V roce 1953 se začal budovat rybník Šejba. V minulosti byl využíván k rekreačním účelům a chovu ryb. Hrušovany u Brna měly v roce 1950 1 861 obyvatel. Na snímku z 1990 je pláž rybníka.

Na snímku z 50. let minulého stol. je vidět část ulice Sušilovy. V roce 1971 byla zde vybudovánaá lávka přes potok Šatavu.

V parku bylo v roce 1945 pohřbeno 17 sovětských vojáků, kteří zemřeli následkem svých zranění. Ke konci roku byly vojáci exhumováni a převezeni na společné čestné pohřebiště do Ořechova. K uctění jejich památky byl postaven v parku pomník. Po zjištění jmen 14 sovětských vojáků byl v roce 1986 postaven nový pomník se jmény vojáků. Po poškození pomníku byl postaven nový, který v parku stojí dodnes. Na snímku původní pomník.

Družstvo Dřevospoj v ulici Vodní bylo založeno v roce 1948. Původně zde byla soukromá stolařská firma. Družstvo se zabývalo výrobou nábytku, zařízení restaurací, hotelů apod. Po ukončení výroby zde má sklady firma Dekor Exstra, s. r. o. Foto: 2007

Pohled na ulici Palackého v roce 1967, kdy začala výstavba kanalizace a silnice. Celková částka úprav byla 750 000 Kčs.

V letech 1956–58 byla provedena adaptace MNV. Úpravy prováděl Okresní stavební podnik Židlochovice. Po úpravách byla v prvním patře zasedací síň MNV, obecní knihovna, pobočka státní banky a spolková místnost. V přízemí dvě kanceláře MNV, dvě místnosti JZD a místnost pro domovní správu.

V ulici Žižkova postavila Drogerie Jihlava v roce 1955, zásobující drogistickým zbožím okresy Brno-město, venkov, Blansko, Vyškov. V Hrušovanech byl sklad mýdlových výrobků. Po ukončení provozu má zde firma Termox, s. r. o., provozovnu na výrobu umělohmotných oken. Foto: 2007

Ulice Jiřího z Poděbrad, po levé straně jsou ještě stodoly. V roce 1968 byla provedena kanalizace a nová vozovka.

Část ulice Vodní, v popředí původní cihlová zeď bývalého cukrovaru. V zadní části je vidět část budovy panského dvora.

Tato část ulice Masarykova vznikla v 18. století rozdělením zahrad domů č. 25 a č. 24.

Na fotografii vpravo část domu pana Lazara č. 24. Plot jeho zahrady byl používán často jako „plakátovací plocha". Vlevo je část domu č. 25 pana Kloupara.

V roce 1956 bylo vybudováno nové hřiště pro kopanou za Vodárnou. Vzadu je vidět budova n. p. Svit Gottwaldov.

Zvyšující se počet mladých lidí přiměl MNV vybudovat jesle. Úprava Světlíkovy vily začala v roce 1965 a slavnostně byly jesle otevřeny 27. srpna 1966. Přestavba stála 177 087 Kč, z toho přispěl n. p. Svit částkou 100 000 Kč. Kapacita jeslí byla 30 dětí. V roce 1974 byla provedena přístavba za 408 000 Kčs a počet dětí se zvýšil na 60.

V roce 1957 začal obuvnický n. p. Svit Gottwaldov s výrobou dřevěných kopyt. Po roce zde začala výroba kožené a textilní obuvi. V roce 1960 zde pracovalo 1 600 pracovníků z celého okolí a počet se zvyšoval až na 2 500 pracovníků. Do roku 1987 bylo vyrobeno 276 milionů párů obuvi v hodnotě 6 592 mil. Kčs. Na snímku z oslav 1. máje je vidět vjezd do závodu, který dnes již neexistuje. Hrušovany u Brna měly v roce 1961 2 001 obyvatel.

N. p. Svit plánoval vytvoření učňovského střediska. V roce 1968 byla zahájena výstavba internátu nákladem 8 mil. korun.

Pro velký počet dojíždějících pracovníků do n. p. Svit bylo nutné vybudovat autobusové nádraží v prostoru před závodem. Stavba byla spojená s opravou vozovky i kanalizace v ulici J. z Poděbrad. Práce byly ukončeny v roce 1969. Celá výstavba stála 1 500 000 Kčs, závod přispěl částkou 700 000 Kčs. Fotografie je po dokončení stavby.

Původně měla být v objektu traktorová stanice, ale rozestavěné budovy získala stanice základní agrotechniky v Pohořelicích. Po dokončení zde vznikl Ústav základní agrotechniky. Od roku 1969 to byl Výzkumný ústav základní agrotechniky, pracoval na výměře 33,49 ha. Posláním ústavu bylo komplexní řešení soustav hospodaření na půdě v celém rozsahu rostlinné výroby. Foto: 2009

Dům č. 24 v ulici Masarykově již dnes nestojí, byl zbořen v sedmdesátých letech minulého století.

Stará škola dosloužila a byla zbořena v roce 1987. Na jejím místě byly postaveny dva rodinné domy, č. 203 a č. 205.

Dům č.p. 2 v ulici Masarykově zůstal stavebně nedotčen od svého postavení. Tak asi vypadala původní zástavba ve staré obci před 2. sv. válkou. Dům byl zbořen v roce 1982 a na jeho místě byly postaveny dva rodinné domy, č. 123 a č. 124.

V ulici Masarykově měl pan Lazar dům, kde měl holičství a jeho paní kadeřnictví. Oba připravovali ochotníky z TJ Orel na jejich divadelní představení. Dům již nestojí, byl zbourán v 70. letech minulého století.

Naproti Lazarovu holičství v domě č. 175 měl známé řeznictví Vladimír Maloň. Vzadu na snímku dům čp. 55 v ulici Palackého byla prodejna kovomatu (průmyslové zboží), kde pan vedoucí Chloupek sehnal zákazníkům vše, co potřebovali.

V roce 1963 bylo nutné opravit starou čisticí stanici. Aby oprava nebyla jen provizorní, dohodly se ONV, MNV a n. p. Svit v roce 1970 o výstavbě nové čisticí stanice.

V roce 1978 byla čisticí stanice rozšířena.

V době výstavby internátu v roce 1968 se už plánovala výstavba tří činžovních domů na Nivě, za domem čp. 412 v ulici Komenského. Výstavba sídliště začala v 70. letech minulého stol. Stavěly zde závody ZGK Třebíč a n. p. Prefa

Nová výstavba na Nivě pokračovala v 60. letech minulého století v části ulice Žižkova a v části nové ulice Viniční (na snímku). Ta se dokončovala v 70. letech minulého století. Hrušovany u Brna měly v roce 1970 1 954 obyvatele.

S výstavbou sídliště byla započata v roce 1971 výstavba kanalizace na Nivě. Ta vedla z objektů sídliště dále Hybešovou ulicí a částí ulice Žižkovy kolem železniční tratě a kanálem pod tratí do čisticí stanice u Unkovic. Celá stavba byla dokončena v roce 1972. Snímek zachycuje budování kanalizace v ulici Hybešově. V roce 1974 bylo v obci provedeno kolaudační řízení vodovodní sít, většina občanů byla postupně napojována na veřejný vodovod.

Počátky výstavby bytového domu na Nivě v ulici Žižkova na tzv. Fišáku. V roce 1977 byl dům hotový. V dalších letech zde přibyly ještě dva domy.

Na počátku roku 1971 byla zahájena generální oprava budovy školy. Děti se během opravy učily v budově MNV a v místnostech patřících n. p. Svit. Oprava školní budovy stála 1 500 000 Kčs. Slavnostní předání školy se uskutečnilo 25. června 1972.

Výstavba sídliště a zvyšující se počet obyvatel byly příčinnou nedostatku míst v mateřské škole. Rada MNV za finanční pomoci n. p. Svit a n. p. Prefa (finančně přispěly po 150 000 Kčs) adaptovala dům č. 169 na ulici Havlíčkově pro jedno oddělení mateřské školy. Otevření mateřské školy se konalo 29. září 1974. V objektu byla v roce 1975 otevřena nová kuchyně a jídelna. Na snímku vlevo je vidět další rozestavěná třída, která byla dokončena v roce 1982.

Vybudováním mateřské školy na sídlišti v roce 1976 bylo umožněno uspokojit žádosti rodičů umístit děti ve školce. Nová budova školky byla dvojtřídní, v roce 1976 zde bylo zapsáno 66 dětí. Foto: 2003

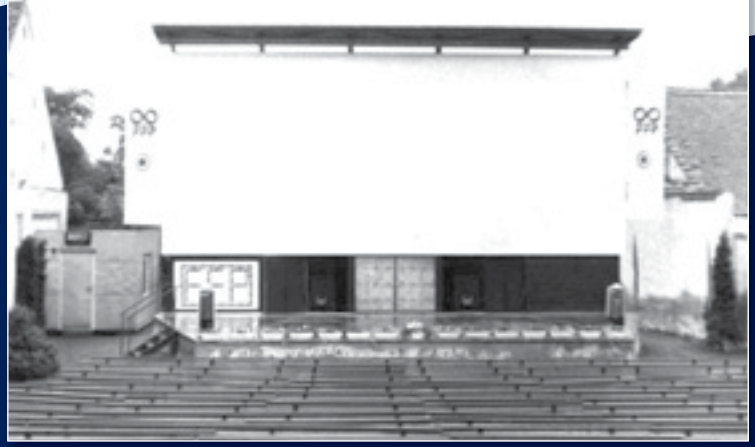

Letní kino bylo po úpravě domu č. 57 v ulici Masarykově a jejího dvorního traktu otevřeno 13. června 1975. Náklady činily 262 tisíce korun a odpracováno bylo 12 000 hodin v akci „Z". Filmy byly promítány od května do září, 4x týdně. Kapacita hlediště byla 450 míst. Promítání filmu bylo ukončeno v roce 2004.

V polovině roku 1968 začíná n. p. Prefa pro závod Porobeton na přidělených pozemcích provádět zkušební vrty. V následujících letech po dokončení inženýrských prací začala v roce 1970 výstavba jednotlivých objektů. V roce 1976 byl zahájen provoz. Foto: 2005

V roce 1975 byl schválen projekt na výstavbu 50 rodinných domků ve Fučíkově čtvrti (dnes ulice Jízdárenská). Na fotografii jsou domy postavené v této ulici jako první. Foto: 2005

Již od roku 1964 usiloval MNV o vybudování nákupního střediska. Až v roce 1974 se začíná s výstavbou v parku u žel. nádraží. MNV tuto stavbu budoval s pomocí místních podniků.

Občané odpracovali v akci „Z“ průměrně ročně 7 000 brigádnických hodin. Celková hodnota stavby byla 5 379 000 Kčs. Slavnostní otevření bylo 5. prosince 1977. Fotografie je z roku 1977.

V roce 1978 byly zahájeny přípravné práce na výstavbu sportovního areálu. Po mnohých problémech předal MNV Sportovní areál TJ Jiskře. Foto: zahájení stavby.

Na fotografii vidíme neutěšený stav povrchu vozovky v ulici Masarykově v roce 1977.

V rámci územního plánu byly v 70. letech minulého stol. zbourány domy č. 25 (na snímku) a č. 24 v ulici Masarykově a dům pana Lazara, kde měl holičství. Na místě domu č. 25 byla postavena středotlaká přípojka plynu. První domácnost byla plynofikována 12. prosince 1982. Hrušovany u Brna měly v roce 1980 2 794 obyvatele.

Na fotografii je vidět stav Loosovy vily po přestavbě v sedmdesátých letech minulého století.

Nejdříve byla zastavěna jedna průčelní terasa bytovou jednotkou. Později stejný osud stihl i druhou terasu. I pozdější úpravy byly provedeny necitlivě a porušily tak jedinečnost celé stavby. Dnes je Loosova vila v soukromém vlastnictví. Foto: 80. léta min. století.

Rekonstrukce vozovky v ulici Malinovského v roce 1989.

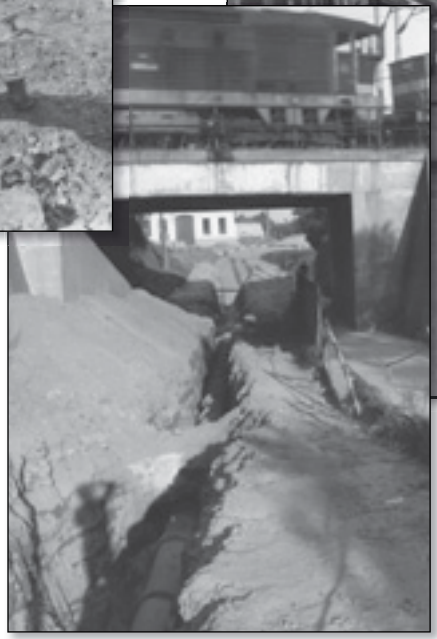

Rekonstrukce vozovky v úseku ulic Komenského, Masarykovy a Sušilovy. Foto: 1985

Ulice Masarykova po rekonstrukci vozovky v roce 1986.

V roce 1998 byly vybudovány nákladem 35 mil. Kč kanalizační sběrač, kanalizace a celková rekonstrukce čistírny odpadních vod. Zkušební provoz byl zahájen v roce 1990. Foto: 2007

Najdou se pamětníci, kteří používali původní chodník do Židlochovic. Podél něho vedla ještě cesta vozová, kudy jezdili koně s povozy na nedaleká políčka. Chodník časem zanikl, až roce 1977 firma POVES Vojkovice zahájila stavbu cesty z Hrušovan u Brna do Židlochovic v hodnotě 1 milion korun. Hrušovany u Brna měly v roce 1997 2 910 obyvatel. Foto: 2007

Po ukončení provozu jeslí a logopedické třídy mateřské školy byla budova opravena a začali zde v roce 1993 pracovat obvodní lékař a dětská lékařka. V roce 1996 byla otevřena lékárna. V roce 1998 prošla budova celkovou rekonstrukcí a vzniklo zde zdravotní středisko. Hodnota přestavby činila 4 750 000 Kč. Foto: 2009

V roce 2001 začaly práce na rozšiřování hřbitova (kolumbárium, nové chodníky, rozvod vody). Foto: 2003

V roce 2002 byly dokončeny inženýrské sítě v nové ulici Zahradní. Rodinné domy se začaly stavět o rok později. Foto: 2007

Další rekonstrukce domů na Vodárně. Tentokrát v domech č. 231 a 223 se stavěla půdní nástavba, která byla ukončena v roce 2002. Jednopokojové byty byly dány do užívání starším občanům. Foto: 2003

V roce 2004 byla provedena rekonstrukce budovy obecního úřadu v ceně 5 500 000 Kč. Foto: 2004

Přání generací dětí a školáků se stalo skutečností. Dětem odpadla cesta na obědy do mateřské školy a dlouhá cesta do sportovního areálu. Ve škole byly vybudovány kuchyně, jídelna a tělocvična. Zároveň byly modernizovány učebny a provedena nová fasáda na budově školy. Vše stálo 22 400 000 Kč. Foto: Josef Valoušek 2006

Vybudování východního průmyslového obchvatu přineslo občanům určitou úlevu od těžké automobilové dopravy. Obchvat slouží zároveň jako protipovodňový val. Stavbu prováděla brněnská stavební firma IMOS, byla otevřena v červenci 2003. Cena vybudovaného obchvatu činila 234 060 838 Kč. Firma Ytong, a. s., přispěla částkou 5 milionů Kč. Foto: 2005

Nevyhovující budova staré hasičské zbrojnice již neodpovídala požadavkům požární ochrany, a proto byla postavena nová moderní zbrojnice za 6 mil. korun. Slavnostní otevření nové hasičské zbrojnice se konalo 9. září 2006. Foto: Josef Valoušek

Rekonstrukce vozovky v ulici Malinovského v roce 1989. V Hrušovanech byla v minulosti snaha, a ne jedna, postavit kostel, bez úspěchu. V roce 1997 byla vytvořena Nadace fondu na výstavbu kostela. V roce 2000 byla v blízkosti hřbitova zahájena stavba kostela Panny Marie Královny. Na stavbě pracovali občané i firmy. Svěcení kostela provedl otec biskup Vojtěch Cikrle 21. srpna 2004. Celková hodnota stavby byla 12 milionu Kč. Foto: Josef Valoušek 2006

Po mnoha stěhováních má knihovna v obci celý dům jen pro sebe. Dům čp. 163 na ulici Jiřího z Poděbrad prošel celkovou rekonstrukcí. V roce 2004 byl dům opraven za 1 700 000 Kč. Původně zde byl postaven roku 1889 obchod pana Ustohala, naposledy tu bylo sklenářství. Foto: 2004

Po několikaletém úsilí se v roce 2007 fotbalisté a jejich fanoušci dočkali zbrusu nového travnatého povrchu na hřišti u Vodárny, včetně nových kabin. Foto: Josef Valoušek 2007

Po dlouhé době se v Hrušovanech opět stavěly bytové domy. Vyrostly v ulici Vodní u bývalého internátu. Snímek je z roku 2008 při jejich postupném dokončení. Hrušovany u Brna měly v roce 2008 3 067 obyvatel.

V roce 2001 začaly i po druhé straně ulice Žižkově vyrůstat nové rodinné domky. Foto: 2007

Po roce 2000 se začaly domy na sídlišti zateplovat a dostávaly novou barevnou fasádu. Sídliště prokouklo. Foto: 2008

Za bývalou „Mydlárnou“ v ulici Žižkova vyrostla v roce 2008 nová ulice Červené vrchy s třiceti novými rodinnými domky. Foto: 2009

Na podzim 2008 se stěhovali první majitelé do nových nízkoenergetických domů v tzv. „Burgetově zahradě“. V krátké době je tu další nová ulice U Šatavy, ústící do ulice Sušilovy. Po dokončení zde bude čtyřiadvacet domů. Foto: 2009

Začínající výstavba rodinných domků na Nivě Pod střediskem. Snímek je z roku 2009.

Nová úprava před železničním nádražím pro autobusové linky pravidelné sítě lintegrovaného dopravního systému JMK v roce 2009. Foto: 2009

Sběrný dvůr byl vybudován v severní části obce směrem na Vojkovice. Jeho plocha je 1 909 m^2 s roční kapacitou 360 tun. Na stavbu přispěla Evropská unie částkou 17 448 008 Kč, Státní fond životního prostředí 872 400 Kč. Toutéž částkou přispěla i obec. Sběrný dvůr postavila firma Buildsteel, s. r. o., Hustopeče. Veřejnosti byla stavba předána v dubnu 2009. Foto: 2008

Po dobu prázdnin v roce 2009 firma Svoboda a syn provedla výměnu oken (plastová), zateplení budovy. Projekt, zateplování školních budov (byla zateplena i mateřská škola), byl financován ze zdrojů Evropské unie. Foto: 2009

V roce 2009 byly provedeny stavební práce vodního díla – zkapacitnění přivaděče na čističku odpadních vod. Investorem stavby jsou Vodovody a kanalizace Židlochovicko. Práci provedly VHS Brno. a. s. Foto: 2009

Po rekonstrukci tzv. Fischovy vily zde bude Villa Martha – Domov důstojného stáří II. S úpravou vily bylo započato v roce 2009 sdružením Betanie s pomocí regionálního programu Evropské unie.

V domě důstojného stáří najde domov 18 důchodců, kteří pro své duševní onemocnění (stařecká demence, Alzheimerova nemoc) potřebují neustálou péči. Foto: 2009

Přestavba budovy letního kina, budou zde tři bytové jednotky, místnost pro schůzovou činnost, rodinné oslavy a klubovna pro táborníky. Foto: září 2009

Budování dopravního napojení Jízdárenská–Botex z východního obchvatu umožní vytěsnit těžkou dopravu ze středu obce na její okraj. Foto: srpen 2009

Zadavatelem stavby severní část obchvatu je Správa a údržba silnic Jihomoravského kraje. Finanční prostředky na stavbu byly získány z fondů Evropské unie – 75 milionů Kč Jihomoravský kraj přispěl částkou 6,5 milionu Kč. Tutéž částku přidala obec, která zaplatila 9 milionů Kč při výkupu pozemků. Obchvat staví firma D.I.S., spol. s r. o., Brno. Foto: 2009

Pohlednice
Hrušovan u Brna

Pohlednice z roku 1902, pohled na cukrovar a zvonici

Pohlednice z roku 1902, pohled na nádraží a cukrovar s Vodárnou

Nádraží a původní budova cukrovaru

Školní budova a vedle je kovárna, kterou zřídil Karel Jaroš. Pozdější majitel Vilém Doležal živnost provozoval do roku 1912. Obchod pana Františka Hulaty, obecní úřad s myslivnou.

Pohlednice z r. 1905.

Obchod a trafika pana Bartoloměje Sopouška č. 41, cukrovar, obecní úřad, škola.

Pohlednice 1907.

Původní budova školy, restaurace U nádraží postavil v roce 1881 pro cukrovar stavitel Josef Jelínek.

Ulice Hlavní (dnes Masarykova). V roce 1923–1924 byla ulice vydlážděna. V její spodní části došlo k propadení vozovky kvůli labyrintu podzemních chodeb.

Restaurace, nádraží, nová budova cukrovaru, ulice Vodní, za zdí cukrovaru panský dvůr.

Obecní úřad, vlevo myslivna ještě před stavbou sokolovny

Obecní úřad, zvonice, obchod pana Rottera v domě č. 26, později zde Jan Rotter zřídil pekárnu. Ještě ke konci 60. let se zde peklo.

Dům byl zbouraný a dnes je zde D-club.

Obchod pana Františka Hulaty v domě č. 8 v ulici Masarykově. Po jeho úmrtí převzal obchod syn Vladimír. V obchodě byla i stáčírna piva. Později se zde prodávaly i stavebniny.

Na spodním snímku je zachycena ulice Tyršova a obchod se střižním zbožím a textilem pana Koníčka, dům č. 262. Později zde měla obchod s tímtéž sortimentem paní Čaňková.

Škola, myslivna s radnicí, obchod pana Straky, Palackého ulice č. 26, ulice Hlavní (Masarykova) se zvonicí

Roh ulice Jiřího z Poděbrad a dům č. 163, kde provozoval živnost kupeckou pan František Ustohal.

Pohlednice z roku 1939. Na spodním snímku je rybník Obecný, upravený na koupaliště. Vedle je nový park a vila MUDr. Hynka Světlíka.

Nová budova cukrovaru, nedlouho po uvedení do provozu

V domě č. 12 v ulici Masarykově si nejdříve pan Zechmeistr zřídil kovárnu. Dům koupil pan Josef Kelbl a zřídil si zde kupecký krám. Po jeho smrti se vdova provdala za pana Františka Kozelku. Ten pokračoval ve vedení obchodu, dokonce si zřídil u paní Kolové v domě č. 196 na ulici Palackého filiálku.

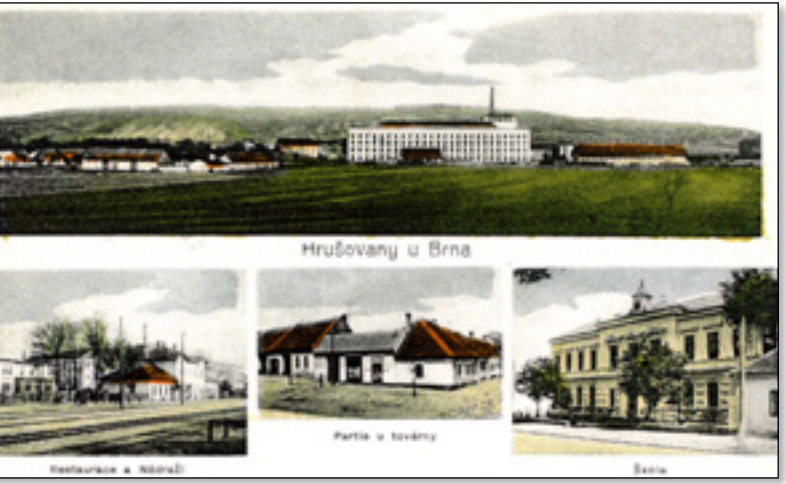

Na spodním snímku uprostřed je obchod pana Popka v ulici J. z Poděbrad č. 37.

Dům byl zbourán a dodnes zůstalo zde volné místo.

Pohlednice z roku 1942.

Na spodním snímku je vpravo hostinec pana Šobera, vlevo původní budova hostince pana Teodora Schmidta.

Na této pohlednici je opravený obchod pana Vladimíra Hulaty

Ulice Hlavní (dnes Masarykova)

Cukrovar, restaurace U nádraží

Zvonice na ulici Hlavní

Na snímku vpravo je dům č. 57, kde bylo v roce 1975 zřízeno letní kino

Vpravo část staré školní budovy

Horní část ulice Masarykovy

Pohlednice
z r. 1907

Vlevo na horním snímku je začátek ulice Vodní. Vzadu je vidět budova Vodárny.

Horní část ulice Masarykovy, za kapličkou vlevo je dům č. 21, kde pobýval T. G. Masaryk.

Pohlednice ze 70. let minulého století. Školní budova po opravě a nové sídliště.

Pohled na Hrušovany u Brna z Výhonu

Budova MNV krátce po rekonstrukci v roce 1960

Obytné budovy na Vodárně, vybudované 1911–1912 pro zaměstnance cukrovaru

Pohled na nově budovanou ulici Viniční

Obecní rybník, kde rybáři dříve chytali ryby jen v sobotu, neděli, později i ve středu.

Použitá literatura:

Josef Jakubec – Retrospektivní zápis do kroniky 1961–1971

Josef Jakubec – kronika obce Hrušovany u Brna 1972–1983

František Doležal – Soupis domů (rukopis)

Hrušovanský zpravodaj

Vlastimila Adamová – Průvodce po všelikém dění v obci Hrušovany u Brna